

Most i kost, “Knjiga Mostopisca”

(*Alija Kebo. Kolumne. Apeli. Reportaže. Eseji. Remniscencije. Društvo pisaca BiH. Podružnica pisaca HNK. Edicija “RONDO” Mostar. 2004.*)

ATIF KUJUNDŽIĆ

.....

PLEDOAJE ZA POETIKU

za

kulturalno-antropološku skicu

o

Gradu i Čovjeku, Kulturnom Djelatniku,
Mostu i Pjesničkom Bardu, o Mostopiscu i
Ljudima.

Stari most zauvijek ima mimara Hajredina.

Časopis Most nekad i sad ima AleKa.

AleK ima Stari i Novi Most, Časopis Nekad i
Sad,

Svoju Pjesničku Riječ.

Vječnost Ima Stari i Novi Most, Hajredina, Ča-
sopis i AleKa

sa

ljudima.

BOSNA I Hercegovina kakva jest, nije pojmljiva niti razumljiva izvan kulturalno- antropološke ravni, koju tvori i koju je tokom milenijskog nastajanja artikulirao kulturnocivilizacijski amalgam njezinoga bića koje mu je dalo i njezino ime. Prethodna rečenica ima sve elemente omče koja se steže oko onog što označava, obuhvata i sadržava do poništenja. Riječ je o fe-

nomenološkoj matrici koja, mada neshvatljivo, proizvodi uvijek isti znak u ljudima. Ljudi, njoj suprotstavljeni, imaju suicidalan odnos. To zvuči kao i kada bi se reklo: Bosna i Hercegovina jednako je Zemlja i Čovjek do mjere, pa jedno bez drugog ne postoje. I jedno i drugo razdvojeni, čista su iluzija i nemaju veze sa jednim svijetom na koji se hoće oslanjati.

I to tako jeste. Neuhvatljivo u stvarnoj dijalektičkoj sprezi. Kako jedino može i mora biti. Osim svega, Bosna i Hercegovina se javlja kao zemlja sa kulturnom sadržinom, pa je medijske, političke i stranačke osionosti samo ranjavaju i povrijeđuju u njezinim ljudima, javljaju se kao njezina i njihova suprotstavljenost. Narodi pate i, najčešće – ne razumiju. U tome joj je slabost, ali u tome joj je i snaga do neuništivosti.

I zato je nekima tako mrska i toliko drugima draga.

Sva pod znacima pitanja, a neuništiva, kao svitanja.

Ma što joj čine, osviće u svakom jutru i biblioteci, u poštanskom sandučetu i na stolu. Fenomen BiH, kao što to fenomeni jesu, neporecivo i nepromjenjivo, ma koliko za tu neupitnu vrijednost bio nezainteresiran svijet kojemu se obraća i koji joj, ignorirajući je, odvraća.

*Kad krovovi svi su bili
uzorani kao zemlja
zora sleže ramenima
sa profilom od kamena.*

Pisao je F. G. Lorca u *Ciganskom roman-seru*, nakon što je s odobljescima na oružju i sedlima, kožnim kajšima i uzdama, žandarmerija razorila cigansko selo, a kao da je imao u vidu Bosnu i Hercegovinu u koju su krajem XV. stoljeća iz Španije, kao svome domu otišli Sefardi, ostavljajući trag koji će nadživjeti sve španske nesreće i tragedije, koji će nadživjeti svako zlo. Međutim, *žandarmerija jaše*, zapovjednici joj iscertavaju pohode nemilosrda, određuju tačke i ciljeve pohoda. Nermina Tulića izbacuju iz stana jer je ostao bez obje noge i svakog utjecaja. Oni -

ma kojima se obraća, humanizam je upitna opcija.

Ljudi se prema drugim ljudima i njihovim plemenitim zamislama ravnodušno izjednačavaju s *ravnodušnošću*, odsustvom osjećajnosti u nivou mrtvog materijalnog svijeta. Najbliža im je opcija poimanja i sućuti, koja nije usmjerena prema čovjeku, umjetnosti, kulturnim projektima. Oni, neovisno o poziciji, gorljivo brinu samo o svojim osjećanjima i najbanalnijim interesima.

KNJIGA

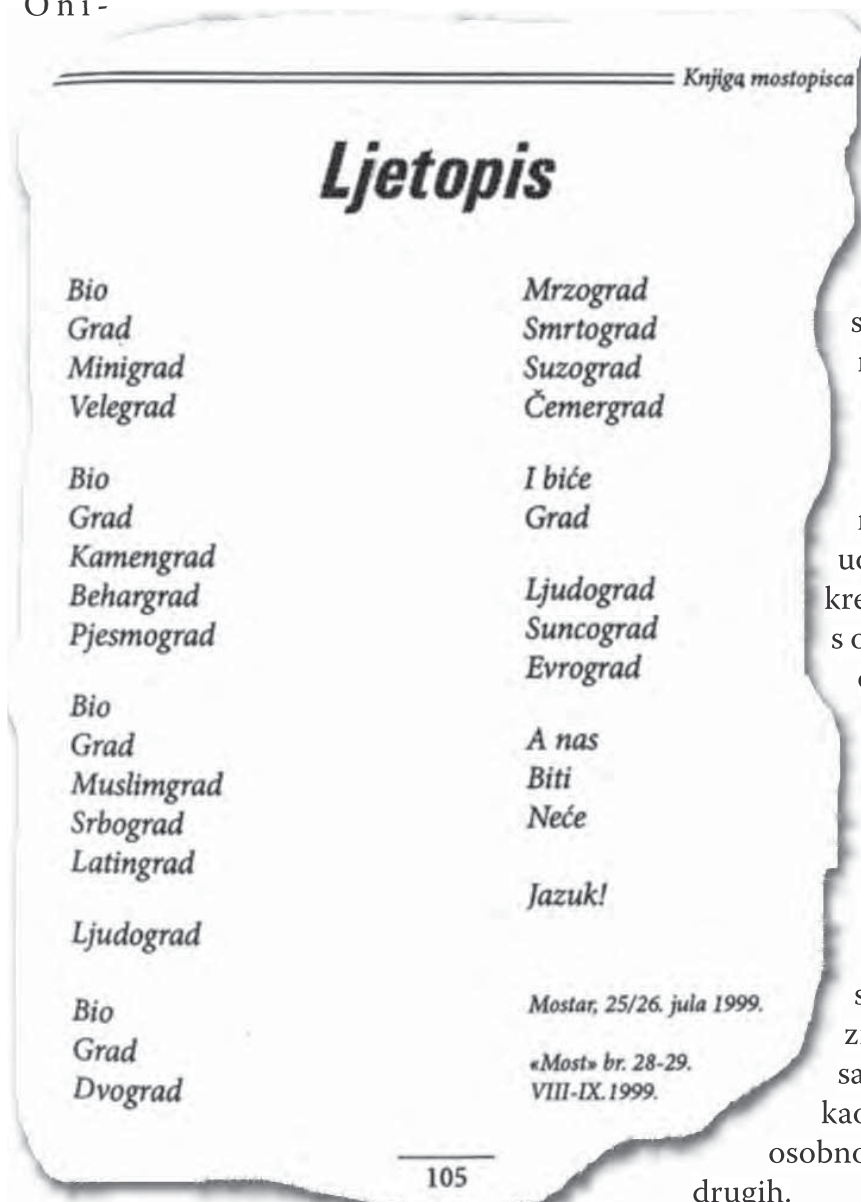
Bošnjaci su narod *Knjige*. Knjige kao *Objave* i neizmjenjivog kodeksa za život u Vječnosti. Oni, koji ne znaju da to jesu, nisu to ništa manje. *Usud* bošnjačkog svijeta, dakle, jest – *knjiga*.

Svako pojavljivanje knjige, taj *usud* čini faktografskim i fatumskim, neporecivijim. Svako čitanje *Knjige*, učvršćuje svijest o tom *usudu*.

Pisanje knjige uopće, sljedstven je nastavak bošnjačkog bića u svim smjerovima uspostavljanja veze s knjigom uopće. Možda upravo iz tog razloga, Bošnjaci više drže do knjige uopće, nego do knjige – konkretno. To znači: čitaju svašta s osjećanjem da je to bitno, jer čitaju knjige s poštovanjem koje imaju prema *knjizi*.

No, neovisno o tome kako Bošnjaci pojedinačno tretiraju knjigu, oni knjizi daju što su joj u mogućnosti dati. I, mada je pjesnik i književnik, *glodur* časopisa *Most* – Alija Kebo, knjizi daje sve što može dati, a sam se u istom ključu javlja kao književnička fizionomija i osobnost, koja o knjizi zna više od

drugih.

Pomislimo makar, kako je Alija Kebo predodređen da bude *MOSTOPISAC*. Dakle, nije Alija Kebo izmislio sebe, on je *izmišljen* radi nas. Alija Kebo je, naime, tokom deset godina ispisivao uredničku riječ na početku obnovljenog časopisa za kulturu i umjetnost *Most*. Sve se tu i moglo završiti, ali slijedeći svoju ljudsku i spisateljsku odgovornost, Kebo se odlučuje napraviti od tih tekstova knjigu koja će ih sve, izlučene pa objedinjene držati na okupu – zauvijek, izvlačeći na taj način zapravo, *matricu* karakterističnog kulturnog kontinuiteta.

Tako je nastala *KNJIGA MOSTOPISCA*. Tako se umnožena, u tiražu časopisa multiplicirana slika osovala širom svijeta. Svuda gdje časopis *Most* već stiže i gdje ga s radošću dočekuju. Potom, izlučene kolumne našle su se u posebnoj knjizi i progovorile kontinuitetom Kebinog življenja za časopis *Most* i kulturno biće koje je artikuliralo i njegovu osobnost.

Svima je otkriveno kardinalno mjesto razaranja i podjele među ljudima u gradu koji cijeli svijet smatra svojim. U dugom vremenu, problem je lociran kao krivica za rušenje Starog mosta, mada su preko improviziranog mosta ljudi već krenuli jedni drugima ususret, *ispuštajući ruže u reku* i *šireći ruke*.

MOSTOPISAC

Alija Kebo je ime i autoritet pjesničke riječi, pjesnički bard i glavni i odgovorni urednik Časopisa za obrazovanje, kulturu i umjetnost *Most*, od njegovoga obnavljanja. Ustvari, Alija Kebo se pojavio kao autor u prvom broju časopisa *Most* 1974. godine, a stao na čelo njegove obnove i redovnog izlaženja 20 godina kasnije, potom za deset godina učinio više nego dotadašnji uređivači i izdavači. Četiri godine, naime, *Most* nije izlazio, jer *Stari* je srušen, a *most* među ljudima koji izdaju Časopis je pukao, nisu više mogli *preko srušenog Mosta*.

To što ne mogu ljudi i njihove građevine, srušene ili uspravne, mogu pjesnici. *Preko srušenog Mosta* Alija Kebo krenu s Velimi-

rom Miloševićem recitirajući stihove:

*Preko srušenog Mosta
Prelazim lebdimice
Da ti donesem ružu*

*Zastajem na sredini
Da vidim ima li te
Tamo na drugoj strani*

*Ispuštam ružu u reku
Neka je valovi nose
U vekovito more*

I ispružam ti ruke

I, *vaspostavi se most* kao pjesnička ideja na koju Bosna i Hercegovina najviše liči. I, evo ga traje i danas. *Mostarski*, dakako, uz sve suprotstavljenosti i *liskaluke*. Pa se i lijepo vidi, sve su to ljudske prljavštine i podlosti, zloba i jad, ljudsko ništavilo, a mostovima se ništa ne može jer traju u dušama i očima, u osnovnim navikama i životima. Ko sruši most, samo je srušio sebe, a oni koji su *mostari*, koji žele *mostovati*, čine to duhom, pogledom, riječju, tekstom i - život ide dalje.

Mostopisac je iz broja u broj sve uvjerljiviji.

I počese prelaziti ljudi. I svaki put s aferimom *glodurove* uvodne riječi. Kolumna. Esej. Reminiscencija. Pjesma. Krik. Optužba. Molba. Uputa. Podrška. Nikad Osuda. Alija Kebo, zna. Kebo je *mostar* odranije. Sada – *mostopisac* – zauvijek. Poštuje ljude, Jedinog Stvoritelja Svega. Mosti prostor i vrijeme, riječju i životom. Djelom.

Okupljeni u knjigu, hronološkim slijedom pojavljivanja u časopisu *Most*, uvodnici Alije Kebe postaju ravna crta objelodanjenog ljudskog mišljenja o ljudima i vremenu, o Dobroti koja je osupnuta Zlom. Kebi su govorili, prigovarali i činili svašta, najčešće – nedopustivo, mada se nikad nije krio, već objelodanjivao stav. Između dva broja *Mosta*, dušmani bi nazidali podlosti i zlobe, a onda bi se pojavio novi broj i novi uvodnik koji ih obesmišljava i pretvara u prah. Duš-

mani nasrnu još žešće.

Sada se ta, deset godina *dugo i dosljedno izvlačena crta* – pojavljuje u komadu – iz jednoga dijela i - dušmani šute, a prijatelji se slabo umiju poradovat, mada je uvijek, najbolji dio svojih razloga i borbe za časopis *Most*, Alija Kebo velikodušno darovao njima i svojom pojavom bio *široka leđa* iza kojih se sklanjaju od svake nepogode. U Kebinoj riječi, podršci i zaštiti uživaju mnogi.

Povodanj Zla valja mutna vremena, Alija Kebo bistro mlišlju izdvaja ljudski smisao svoga bola i ne krije suze, ne krije radost, ne taji misao i namjeru da je svekoliki smisao njegovoga angažiranja jedinstven Mostar i jedinstvena Bosna i Hercegovina. I, na tom strašnom mjestu, kao na vjetrometini, opstaje Alija Kebo, gradeći *Most* i šaljući ga u cijeli svijet.

ALEKOVA BORBA NEPRESTANA

– I PARALELA

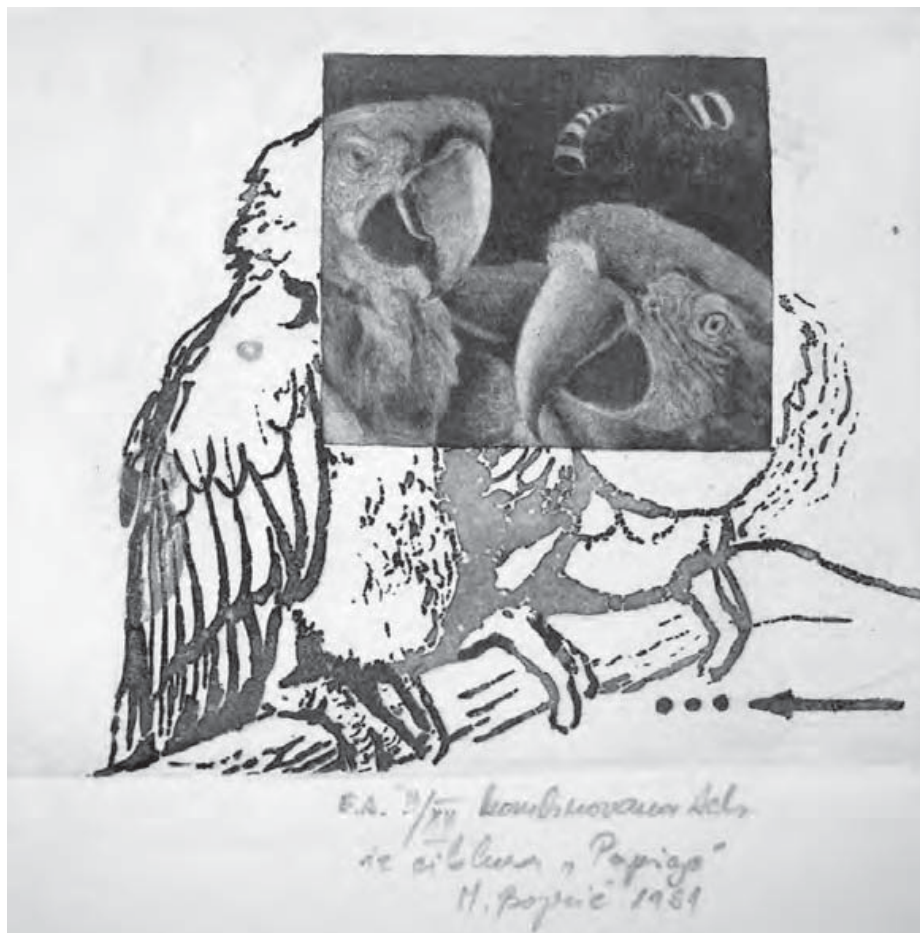
Malo je kad u jednom javnom poslu, izuzimajući sjajnog Ibrahima Spahića u poslovima organiziranja *Sarajevske zime*, neko demonstrirao toliku prilježnost, dosljednost i nepopustljivost u ostvarivanju jednog kulturnog projekta, kao što to u bitnom dijelu svoga života čini pjesnik, spisatelj i *glodur* Alija Kebo, uređujući časopis za kulturu i umjetnost *Most*.

Cijenimo kako su uvjeti u kojima Ibrahim Spahić organizira program manifestacije *Sarajevska zima* – iznimno složeni i zahtjevni za svaku procjenu i rje-

šavanje. Pa, s istim kriterijima gledano, uočavamo kako su uvjeti u kojima pjesnik Alija Kebo gura projekat časopisa *Most* – nemogući.

Poštovani gospodin Ibrahim Spahić uvijek iznova uspijeva pridobiti sarajevske uglednike i institucije i svake godine u toku manifestacije *Sarajevska zima*, u Sarajevo dolazi *cijeli svijet*. Pjesnički *bard* Alija Kebo ne uspijeva uvjeriti nikoga, ali časopis za kulturu i umjetnost *Most*, svakoga mjeseca, uspije otići u *cijeli svijet* i stići do ljudi koji ga s nestrpljenjem iščekuju.

I Alija Kebo i Ibrahim Spahić, ljudi su koji znaju ono, što institucije i *nadležni* za kulturu ne mogu niti umiju da shvate. Obojica su ljudi ogromne osobne snage, pa svojim unutarnjim svjetlom i odnosom prema projektima kojima se daju bez ostataka, svaki put iznova uspijevaju ponekoga uvjeriti kako mora stati na stranu njihove zamisli, inače će osramotiti *zemlju i ljude* pred cijelim svijetom. I tako, još jedanput obave posao na način da ih niko ne bi mogao zamijeniti.

Ljudska dosljednost, njihov rad i postignuća, dvosmjerno i multiplicirano uključuju ovu zemlju u svjetske kulturalne procese, svjetlo njezinoga duha – priključuju svjetlu Čovječanstva, pa i naše lice sine u dubini pomrčine i Vječnosti.

ŠTA ISPISUJU IBRAHIM I ALIJA?

Svojim životima, pretvorenim u usijano ugljenvlje nade, Alija Kebo i Ibrahim Spahić predstavljaju se osobama koje vjeruju u mogućnost katarzične snage svojih projekata, a tako i u opciju ljudskog pročišćenja do spoznaje smisla kako je kultura jedina opcija koja može koristiti Bosni i Hercegovini, koja još uvijek Bosni i Hercegovini čini dobro.

Za sada, Aliji i Ibrahimu podjednako vjeruju i ne vjeruju. Ne sumnjamo, ako se dogodi da odu, kako će se mnogi sjetiti kako je strašna i velika pogreška svih nas prema njima. Ali, ne znamo, da li je moguće u ovakvom svijetu, da postoje ljudi koji bi ih mogli zamijeniti. Ovo utoliko prije, što njihov primjer jeste ideal ljudskoga angažiranja i utoliko prije, što nas njihov primjer uvjerava – kako do ideala malo tko drži, kako ideali opstaju samo o vlastitom trošku.

Možda će neko i shvatiti kako, uistinu, ideali i jesu osobni zahtjevi i projekti, a generatori njihovoga ostvarivanja, dominantno i jesu snaga pojedinca koji u svoju predstavu i zamisao vjeruju bez traga sumnje do mjere, pa mu i drugi moraju povjerovati.

ŠTA MISLI ČOVJEK KOJI VOLI IBRAHIMA I ALIJU, A ŽELI DOBRO BOSNI I HERCEGOVINI

Isti sam kao Alija i Ibrahim, mada mi niko neće povjerovati, jer nemam ni *Sarajevsku zimu* ni časopis *Most*. Zimujem sam i preskačem potoke, balansiram na brvnima, nastojeći prijeći i ostati suhe obuće, ali pru-

žiti ruku ljudima koje doživljavam sličnim. I, da nije mr-a historije Omera Hamzića, sjajnog vakifa, vlasnika, glavnog i odgovornog urednika *Časopisa za kulturnu historiju Gračanički glasnik*, Alije Kebe – glodura časopisa *Most*, Ibrahima Spahića i *Sarajevske zime*, Dragana Marijanovića i *Dana Matice Hrvatske*, ostalo bi mi samo da stavim prst u uho i zapjevam:

*Ja sam momak siromah, siromah.
Nemam nigdje nikoga, nikoga.
Osim Boga jednoga, jednoga.*

A, bogami, nisam odavno ni *momak*. Ali, što jest – jest, dragi su mi Alija Kebo i Ibrahim Spahić, Omer Hamzić i Dragan Marijanović i njihovi projekti, pa više vjerujem njima, nego svima drugima. Međutim, na sreću, Bosnom i Hercegovinom taj krug pozitivne energije se širi, snažno i nezadrživo. Već jedanaestu godinu izlazi časopis za kulturnu historiju *Gračanički glasnik*, iza kojega dominantno stoji njegov osnivač i glavni finansijer – u najljepšem smislu i značenju riječi *vakif* – magistar historije, Omer Hamzić. *Gračanički glasnik*, nije bez podrške, prije svega od strane Proračuna općine Gračanica, ali ni podrške ni *Časopisa* ne bi bilo bez sjajnog Omera Hamzića.

Argumentirajući naprijed kazano, u novije vrijeme oslanjam se i na *Zeničke sveske, Časopis za društvenu fenomenologiju i kulturnu dijalogiku*, koji uistinu, najavljuje zasnovan i drugačiji odnos prema fenomenu bh. društva i kulturnom dijalogu kao osnovi i demijurgu bh. bića.

Dakle, kultura je jedina opcija u kojoj možemo uistinu opstati, a Bosna i Hercegovina ima dovoljno ljudi i snaga, znanja, invencije i kreativnosti da u tom nivou kvalitetno potraje. I, postoje i drugi dokazi koji tome idu u prilog. Ovo više nije *svjetlo na kraju tunela*, ovo smo mi – sasvim na drugoj, već osunčanoj strani.